

Маді Галина Іванівна – здобувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

УДК:1+316.642.2(477)

ЕКОНОМІЧНА МАРГІНАЛЬНІСТЬ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ

У статті аналізується маргінальність як соціальне явище суспільства в умовах економічної нестабільності і високого рівня безробіття, характерних для сучасного українського суспільства. Дані процеси призводять до дестабілізації системи соціальних відносин в цілому і збільшення чисельності економічних маргіналів зокрема.

Ключові слова: маргінальність, економічні маргінали, інформаційне суспільство, суспільні відносини, дестабілізація суспільства.

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ МАРГИНАЛЬНОСТЬ В УСЛОВИЯХ СТАНОВЛЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА В УКРАИНЕ: СОЦИАЛЬНО-ФИЛОСОФСКИЙ АСПЕКТ

В статье анализируется маргинальность как социальное явление общества в условиях экономической нестабильности и высокого уровня безработицы, характерных для современного украинского общества. Данные процессы приводят к дестабилизации системы социальных отношений в целом и увеличению численности экономических маргиналов в частности.

Ключевые слова: маргинальность, экономические маргиналы, информационное общество, общественные отношения, дестабилизация общества.

ECONOMIC MARGINALIZATION IN THE CONTEXT OF THE FORMATION OF THE INFORMATION SOCIETY IN UKRAINE: THE SOCIO-PHILOSOPHICAL ASPECT

The article analyzes marginalization as a social phenomenon of society in the conditions of economic instability and high unemployment, characteristic of modern Ukrainian society. These processes lead to a destabilization of the system of social relations in general and an increase in the number of economic margins in particular.

Keywords: marginalization, economic margins, information society, social relations, destabilization of society

Актуальність. Починаючи розглядати проблеми маргінальності в умовах становлення інформаційного суспільства в Україні, слід виокремити деякі особливості сучасного етапу розвитку інформаційного суспільства, однією з провідних рис якого є інформація як один з провідних елементів функціонування соціальної системи. Але радикальні зміни, пов'язані з реформами різних суспільних сфер, спричиняють докорінні зміни в економічній сфері взагалі та зокрема в професійній структурі сучасного українського суспільства. Економічна сторона інформаційного суспільства несе з собою ризики, пов'язані зі зміною праці. Породжуються нові конфлікти суспільства на основі інтелектуального потенціалу різних соціальних верств. Суспільству інформаційного типу потрібні працівники, що в змозі постійно підвищувати свій кваліфікаційний рівень та здібності. З одного боку, дозволяє суспільству ширше використовувати потенціал і реалізовувати свої прагнення, а з іншого - збільшується кількість безробітних, що в свою чергу веде до зниження рівня життя та зростання великої кількості маргіналів.

Аналіз літературних джерел. Проблема інформаційного суспільства була вивчена такими вченими, як З. Бжезинський, М. Кастельс, І. Масуда, М. Моїсєєв, В. Ільїн, В. Іноземцев,

А. Ракітов та ін. Проблеми маргінальності аналізувалися Р. Парком, Е. Стоунквистом, А. Антоновски, Р. Мертоном, А. Туреном та ін. як результату конфлікту з загальноприйнятими нормами та особлива форма соціального протесту. Однак в умовах становлення інформаційного суспільства, кризового стану економічної сфери, зростанню чисельності маргінальних груп підсилюється їх негативний вплив на соціальні процеси та обумовлює необхідність подальшого наукового осмислення даної проблематики.

Загальне викладення матеріалу. У контексті соціально-філософського аналізу сучасне суспільство характеризується як інформаційне, навіть незважаючи на те, що становлення даного типу соціального устрою притаманне невеликій кількості країн із розвиненим інформаційним потенціалом. Цей вид соціальної організації є закономірним етапом розвитку техногенної цивілізації, оскільки він визначає подальшу цивілізаційну динаміку: «Інформаційне суспільство належить до конструкцій соціуму, у створенні яких величезну роль відіграють як природні механізми самоорганізації, так і розвиток інформаційних технологій. Тому його не можна трактувати як результат тільки самоорганізації суспільства або як результат чергової технічної революції, зводячи процес його формування до розвитку засобів, що полегшують інформаційну взаємодію» [1, с.180].

Розгляд базових складових інформаційного суспільства як у світі в цілому, так і в Україні, у даному дослідженні обумовлено наявністю швидкісного інформаційного обміну у межах світової спільноти, орієнтацією розвинених країн на розширення інформаційного потенціалу кожної держави та побудову інформаційного суспільства у масштабах сучасного соціуму.

Для визначення специфіки сучасного суспільства в літературі використовуються різні терміни: постмодерністське, постіндустріальне, інформаційне тощо. Вони вживаються в різних контекстах, виділяючи окремі аспекти суспільства як єдиного цілого. Можна припустити, що всі ці визначення мають бути тісно пов'язані між собою на базовому рівні, відбиваючи зміни, що відбуваються в суспільстві: «термінологічне розмаїття пояснюється якісно новою для людства ситуацією, коли руйнуються старі і вибудовуються нові політичні, економічні, соціальні відносини, формуються цифрові засоби комунікаційної взаємодії, окреслюються нові кордони громадської організації» [2]. На думку Н. Лумана, виникнення понятійного різноманіття пов'язано зі суттєвим ускладненням суспільної структури «настільки, наскільки диференціація функціональних систем набуває дедалі більшого значення, змінюється і онтичний характер об'єктів, винятковість їхнього буття і правильність установок відносно до них в пізнанні і дійсності» [3, с. 105].

В цілому, для забезпечення техногенної цивілізації, що розглядається крізь призму її цільової функції, вектор якої має виражену інформаційну аттрактивність, характерними є такі ознаки:

- більш рельєфне вираження закономірностей соціальної динаміки, що виявляється в періодично повторюваних економічних кризах (ця обставина свідчить про істотне ускладнення структури життєдіяльності соціуму, все зростаючого інформаційного навантаження на суб'єкта, що підвищує рівень стохастичності в різних сферах суспільного буття);
- на відміну від замкнутості традиційних цивілізацій, техногенна цивілізація швидко виходить за рамки одного або декількох суспільств, має експансивний характер, поширює свій вплив на інші суспільства і, створюючи міжнародний ринок, врешті-решт набуває міжнародного характеру (це свідчить про нарощування потенціалу саморозвитку і самоорганізації даного соціуму);
- сутність людини все більшою мірою розглядається крізь її суб'єктно-діяльнісну основу, а перетворена потенція людини стає її головним призначенням (діяльнісно-активний ідеал ставлення людини до природи поширюється на сферу соціальних відносин, які реформуються і трансформуються відповідно до змінених уявлень про їх ефективність);
- панування раціонального мислення, спрямованого на теоретичне осмислення зовнішнього світу і використання нової конструктивної інформації для розвитку знарядь виробництва з метою збільшення їх ефективності;

- дегуманізація суспільних відносин: «Ті індивіди і колективи, зусилля яких повністю зосереджені на перетворенні сировини у світло, тепло, рух і різні предмети споживання, схильні думати, що відкриття і експлуатація природних ресурсів - діяльність, цінна сама по собі і незалежна від того, наскільки цінні для людства результати цих процесів» [4, с. 14].

Можна виділити такі рівні аналізу інформаційного суспільства, які пов'язані з виділенням певних критеріїв розуміння його сутності:

- технологічний - розглядаються технологічні інновації, які зумовили не тільки нові можливості розвитку виробництва, а й суттєві зміни в інформаційному просторі і нові рівні позиціонування суб'єкта комунікаційних зв'язків;
- економічний - передбачає урахування зростання економічної цінності інформаційної діяльності, виникнення нових форм економічної діяльності тощо;
- соціальна диференціація і соціальна мобільність - критерій фіксує зміни в соціальній структурі суспільства, де починають домінувати спільноти, представники яких зайняті інформаційною діяльністю.

Таким чином, в сучасних соціокультурних умовах слід констатувати складність адаптації до середовища інформаційного суспільства окремих соціальних верств та груп громадян.

Переходячи до аналізу економічної маргінальності в сучасних умовах слід зазначити, що концепція інформаційного суспільства насамперед розвивалась у сфері економіки і, в першу чергу, була пов'язана з проблемами обробки і управління великими обсягами економічних даних. Одним із перших авторів, які заклали підвалини концепції інформаційного суспільства, був економіст Фріц Маклап. Його цікавили проблеми, пов'язані з конкуренцією у вільному демократичному суспільстві і, зокрема, проблема формальних обмежень конкуренції, таких як, наприклад, патентна система. Прямий зв'язок між патентною системою і науково-дослідними відділами компаній привела Маклапа до думки про необхідність комплексного дослідження процесу виробництва знань (інформації) у масштабах всього суспільства [5].

Практично паралельні дослідження велися японськими вченими, де концепція розроблялася також в економічному контексті професором Токійського технологічного інституту Ю. Хаяші і соціологом Е. Масудою. Дослідження Ф. Маклапа, Ю. Хаяші і Е. Масуди практично не вплинули на розробку концепції інформаційного суспільства на відміну від робіт відомого американського теоретика менеджменту Пітера Дракера, який звернув увагу не тільки на економічні, а й на соціокультурні наслідки інформаційної революції. Концепція інформаційного суспільства П. Дракера переважно ґрунтується на економічному аспекті суспільних відносин, на зміні ділової та професійної культури. Для опису соціокультурних трансформацій, пов'язаних із новими формами виробництва, поширення і використання інформації, Дракер застосовував термін «інформаційна революція» [6] для визначення явища, яке характеризує неймовірно величезну кількість документів-артефактів порівняно із трьома попередніми революціями, з огляду на виникнення таких феноменів як проблема збереження цифрової спадщини та інформаційне перевантаження: «ця революція не є революцією в технології, обладнанні, техніці, програмному забезпеченні або швидкості. Це революція концепцій» [7].

Становлення інформаційного суспільства, як вже зазначалося раніше, спричиняє низку видозмін у сучасному українському суспільстві. Це стосується також і зміни соціальної структури внаслідок виникнення нових потреб до кваліфікації робітників, необхідності швидкого пристосування до мінливих умов глобального ринку, який має також розвинений он-лайн сегмент та ін. В умовах глобалізації та інформатизації соціуму підсилюється й трудова міграція, спричиняючи в найбільш розвинених країнах жорсткі конкурентні умови для висококваліфікованої робочої сили (наприклад, США, Великобританія), в деяких країнах або регіонах, навпаки, можемо констатувати потребу в низкокваліфікованих працівниках. Апелюючи до виникнення терміну «маргінальність» та при застосуванні його в якості наукового терміну, слід зазначити, що він насамперед характеризував певні процеси, які притаманні середовищу іммігрантів [10]. Р. Парк позначав поняття маргінальність положення

індивідів, які перебувають на межі двох різних, конфліктуючих між собою культур, та досліджував за його допомогою наслідки у поведінці людей та груп, неадаптованих до нового соціокультурного середовища. Згідно його висновку, головне, що визначає природу маргінальної людини – почуття моральної дихотомії, роздвоєння і конфлікту, коли старі соціальні зв'язки порушені, а нові ще не сформовані. Згодом концепція маргінальності була розширена, включивши фактично будь-яку ситуацію, в якій особистість хоча б частково ідентифікується за двома статусами або референтними групами, при цьому ніде не приймається повністю. У цьому контексті маргінальність може призвести до виключення індивідів або соціальних груп із системи суспільних зв'язків.

До економічних маргіналів відносяться індивіди або групи осіб, що не мають можливості забезпечити в повному обсязі свої життєві потреби. Економічна маргінальність є наслідком багатьох взаємозалежних груп факторів – соціально-економічних, культурних, політичних, гендерних, основний поділ яких відбувається на рівні причин її виникнення – як властивість суспільства і як властивість індивіда. Як правило, цей статус пов'язано з позицією на ринку праці, складом сім'ї, віком та ін. Ряди бідних громадян в основному складаються з низькооплачуваних працівників, безробітних, самотніх батьків (особливо жінок) і пенсіонерів. Враховуючи соціально-економічні умови сьогодення, глобальна економічна криза позначилася на всіх країнах світу різким падінням виробництва, зростанням безробіття, зниженням доходів населення і загостренням соціально-економічних проблем. В умовах кризи об'єктивно зростає роль держави в регулюванні економічної діяльності та посилення соціального захисту населення.

Стратифікація суспільства за шкалою рівня добробуту широко використовується також для цілей боротьби з бідністю, стимулювання підйому соціальної мобільності з бідних і малозабезпечених верств, реалізації принципу соціальної справедливості з метою підвищення інтегрованості і солідарності суспільства і т. д.

Особливої актуальності стратифікація за цією шкалою має для України, традиційними проблемами для якої виступають кордони локалізації бідності і багатства, а також наявність величезної маси малозабезпеченого населення при відносно невеликій частці середнього класу. Результат аналізу становища малозабезпечених і його динаміка за останні роки дозволяє зробити висновок про те, що йде поступовий, але досить активний процес переходу з держави малозабезпечених в державу бідних.

В рамках соціальної політики визначаються заходи, безпосередньо направлені на подолання бідності в таких областях, як політика формування доходів, політика на ринку праці, зайнятості та заробітної плати, розвиток доступних освітніх і медичних послуг, пенсійної системи та ін. Крім перерахованого вище, сучасна соціальна політика націлена на включення в суспільні відносини представників найбідніших верств населення. Регіональна політика важлива для країн великої географічної протяжності. Облік регіонально-географічних та інших факторів, що впливають на рівень бідності, особливо на його підвищення, дозволяє вживати адекватних заходів на покращення добробуту населення. Реалізація на регіональному рівні єдиної системи заходів, спрямованих на боротьбу з бідністю, як правило, включає як заходи, що фінансуються з державного бюджету, так і заходи, які реалізуються органами місцевого самоврядування, з огляду на специфіку конкретного регіону.

Особливо актуальною в сучасній Україні є проблема безробіття, причинами якого є вивільнення малокваліфікованих робітників в результаті науково-технічного прогресу; скорочення працівників в результаті спаду виробництва; збільшення чисельності безробітних і т.д.

В умовах кризи в Україні тривають масові скорочення співробітників, стрімко зростає рівень безробіття. На думку експертів, стабілізація ситуації на ринку праці в Україні не може бути вирішена найближчим часом, оскільки криза завдала серйозної шкоди українській економіці, наслідків якої Україна ще не відчула повною мірою. Також важливу роль відіграє психологічний фактор: люди, які працювали в престижних компаніях і отримуючи стабільну

заробітну плату, взяли кредити на побутову техніку, автомобілі та квартири. Опинившись без роботи, внаслідок чого стала їх неплатоспроможність, вони не можуть погодитись на будь-яку роботу, тому що для виплати боргових зобов'язань перед банками необхідна робота з високою зарплатою. Ситуацію ще більше посилює знецінення національної валюти. Виникнення в нашій країні безробіття потрібно пов'язувати не тільки зі спадом виробництва і економічною кризою останніх років. Є більш глибока причина, що йде в недалеке минуле розвитку нашої соціальної структури, професійної освіти та розподілу трудових ресурсів. Це – феномен прихованого безробіття, що стала характерною рисою соціалістичної соціально-економічної системи. Приховане безробіття полягає в надмірності певних професій фахівців по відношенню до оптимального їх числа відповідного рівня кваліфікації. Оптимальність ця визначається за рівнем використання фахівців, який проявляється в частці кваліфікованої інтелектуальної праці в загальній структурі робочого часу фахівця і в ефективності його праці (в співвідношенні витрат і результатів).

При масовому безробітті виникає загроза дестабілізації в суспільстві. Насамперед, держава не зможе забезпечити існування великої кількості безробітних. «При цьому слід враховувати особливості досить пасивного менталітету українців: при такому збільшенні безробіття більше половини вакансій, що існують на українському ринку праці, залишаються вільними» [8, с. 7-8]. Парадокси ринку праці в Україні полягають в тому, що за офіційними даними є десятки тисяч вакансій і при цьому існує величезний відсоток безробітних (відповідно до висновків експертів, коефіцієнт варіюється від 9,5 до 20%). Очевидно, що потенційних працівників не влаштовує заробітна плата в пропозиціях роботодавців.

Слід зазначити, що в умовах становлення інформаційного суспільства позитивними тенденціями щодо подолання маргінальності є зокрема тенденція збільшення працівників, для яких віртуальний простір є провідною можливістю професійної реалізації. Ця тенденція в сучасній Україні обумовлена, перш за все, економічною кризою та девальвацією національної валюти, що спричиняє скорочення персоналу у різних організаціях – як у державному секторі, так і у приватному. Можливість найму та виконання робіт в режимі он-лайн значно прискорили зріст он-лайн фрілансу. Більшість працівників даної категорії зайняті у сфері ІТ-технологій. В Україні цей сегмент знаходиться лише на початковій стадії, тоді як, наприклад, у США доля он-лайн фрілансу складає більше третини від загальної кількості ринку праці. Найбільш затребувані в Україні послуги стосуються розробки сайтів та мобільних платформ. Також серед найпоширеніших слід виокремити такі напрями, як програмування, веб-дизайн, реклама у соціальних мережах, анімація, 3D-проекування. Слід зазначити, що перспективи професійної реалізації для українців за допомогою ресурсів глобальної комп'ютерної мережі стосуються, перш за все, робітників високої кваліфікації, для яких це можливість виходу на глобальний міжнародний ринок праці, можливість самостійно формувати свій робочий час, рівень доходу та ін.

Слід зазначити, що формування конкурентоспроможного спектру он-лайн послуг є одним з пріоритетних напрямів фінансових установ у сучасному українському суспільстві. Глобальна комп'ютерна мережа забезпечує глобалізацію капіталу і децентралізацію виробництва і ринку праці. Транснаціональні корпорації утворюють структурні вузли мереж, внаслідок цього структурується єдиний інформаційний простір: «ринок стає мережевим міжнародним інститутом відкриття інформації і очікувань» [9, с. 5-6]. Також породжує появу тієї специфічної форми економічної діяльності, яка отримала назву «віртуальна корпорація». Вона є альянсом незалежних компаній для вирішення стратегічного, але одиничного завдання. Такого роду альянс, на думку adeptів концепції віртуальної корпорації, повинен існувати як комунікаційна мережа на основі комп'ютерних технологій, за допомогою якої компанії координують свої зусилля. Відповідно до цього віртуальна корпорація позбавлена вертикальної інтеграції, центрального офісу, ієрархії та інших атрибутів «реальної» корпорації. Після вирішення поставленого завдання вона легко може змінити конфігурацію або зовсім припинити своє існування [10].

У першому наближенні можна було б виділити дві основні сфери інформаційної економіки. По-перше, це сфера, безпосередньо пов'язана з інформацією, її генеруванням, зберіганням, передачею та використанням – виробництво знань, даних, нововведень, включаючи дослідження і розробки. Вона вбирає в себе науково-технічні дослідження, страхування, рекламу, довідкове обслуговування, банки, освіту тощо. В кінцевому підсумку, це сфера прямих інформаційних товарів і послуг.

Висновки. Керуючись вище викладеним матеріалом можемо зробити висновки, що в становленні інформаційного суспільства на сьогоднішній день є, як негативні так і позитивні сторони. Розуміючи, що при швидкому впровадженні реформ в різних суспільних сферах впливають на соціум по різному. Економічна та соціальна нестабільність в Україні привела до дестабілізації в суспільстві. У зв'язку з великим кількісним ростом маргінальних груп в соціальній структурі різко зросла злочинність, збільшились антисоціальні способи здобування засобів існування та ріст населення який взагалі не зайнятий, безробітний. Суспільство, що знаходиться в кризовій ситуації, сприяє появі маргінальних груп та посилює їх негативний вплив на соціальні процеси.

Відзначимо, що є більш стійкий тип суспільства, який навпаки адаптується, активується і реалізовується, як індивід, як професіонал. Наприклад, жінки які знаходять у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, мають не завжди стабільне матеріальне становище. Причини бувають різного характеру. Тому деякі, завдяки доступу до ресурсів глобальної комп'ютерної мережі, можуть задовольнити свої економічні потреби. При цьому реалізувати свої здібності, творчі нахилени або підвищити кваліфікаційний рівень. В наслідок чого, отримувати духовне та матеріальне задоволення.

На думку американського соціолога Р. Парка, завдяки своїй схильності до інтелектуальної діяльності маргінал здатний мати творчий потенціал. Він зазначає, що на тлі «свого культурного середовища він (маргінал) стає людиною з більш широким кругозором, більш тонким інтелектом, більш відстороненою і раціональною точкою зору. Маргінал – це завжди людина порівняно більш цивілізований» [11, с. 5-6]. Тобто маргінальний статус наділяє людину здатністю адекватніше оцінювати події, що відбуваються особливо в ситуації кризи, і адекватно реагувати на них. Йдеться про позитивну сторону маргінальності, про творчий підхід: «в будь-якій культурі найбільші досягнення здійснюються зазвичай під час швидких соціальних змін, і багато чого з великих вкладів були зроблені маргінальними людьми» [12, с. 5-6].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Моисеев Н. Универсум. Информация. Общество. – М.: Устойчивый мир, 2001. – 200 с.
2. Луман Н. Общество как социальная система Пер. с нем./ А. Антоновский. М: «Логос», 2004. – 232 с.
3. Павлова Е. Формы культуры информационного общества http://www.ifapcom.ru/files/Monitoring/pavlova_form_cult_io.pdf
4. Тойнби А. Постыжение истории: Пер. с англ. / Сост. Огурцов А. П. – М.: Прогресс, 1991. – 736 с.
5. Machlup F. The Production and Distribution of Knowledge in the United States. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1962.
6. Drucker P. Beyond the information revolution <http://www.theatlantic.com/past/issues/99oct/9910drucker.htm>
7. Drucker P. The Next Information Revolution Електронний ресурс: Режим доступу: <http://www.s-jtech.com/Peter%20Drucker%20%20the%20Next%20Information%20Revolution.pdf>
8. Пальчинская М. Социологическая квалификация маргинальных групп. – Одесса, Изд-во ОНМУ, 2010. – 32с.
9. Райсс М. Границы «безграничных» предприятий: перспективы сетевых организаций //

Проблемы теории и практики управления. - №1. - 1997. - с. 47-58.

10. Абельцев А. Понятие «виртуальной экономики» и ее характерные черты / А. Абельцев – Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://www.cis2000.ru/publish/books.shtml>

11. Park R. E. Human migration and the marginal man // American Journal of Sociology. Chicago, 1928. Vol. 33, № 6. P. 881 – 893.

12. Шибутани Т. Социология социальных изменений. М.: Аспект Пресс, 1996. (Программа «Высшее образование»). 416 с.

Нівня Ганна Олександрівна – аспірантка кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

УДК 1:316.3+316.47

РИТУАЛ У РАКУРСІ ТЕОРІЇ СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

В даній статті феномен ритуалу розглянуто з позицій теорії соціальної комунікації. Аналізуються різноманітні трактування понять «комунікація» та «соціальна комунікація». Досліджується комунікативний аспект ритуалу. Метою дослідження є виявлення ключових особливостей ритуальної комунікації.

Ключові слова: ритуал, комунікація, соціальна комунікація, соціальні смисли, соціальна роль, інформація.

РИТУАЛ В РАКУРСЕ ТЕОРИИ СОЦИАЛЬНОЙ КОММУНИКАЦИИ

В данной статье феномен ритуала рассматривается с позиций теории социальной коммуникации. Анализируются различные трактовки понятий "коммуникация" и «социальная коммуникация», исследуется коммуникативный аспект ритуала. Целью исследования является выявление ключевых особенностей ритуальной коммуникации.

Ключевые слова: ритуал, коммуникация, социальная коммуникация, социальные смыслы, социальная роль, информация.

RITUAL FROM THE VIEWPOINT OF SOCIAL COMMUNICATION THEORY

The article examines the phenomenon of the ritual from the viewpoint of social communication. It analyzes various interpretations of such concepts as «communication» and «social communication» exploring communicative aspect of the ritual. The primary objective of the research is to investigate key peculiarities of ritual communication.

Key words: ritual, communication, social communication, social role, social meanings, information.

Актуальність. Феномен ритуалу досліджувався з позицій етології, етнографії, антропології, мовознавства, лінгвістики, психології, соціології, філософії. Це зобумовлено міждисциплінарним характером самого предмета дослідження. Будучи невід'ємним складником культури, ритуал еволюціонував в ході культурно-історичного розвитку суспільства, адаптуючись до навколишніх соціальних умов, набуваючи нові смисли. Таким чином, актуальним стає пошук сучасних методів дослідження цього давнього явища.

Розгляд ритуалу в ракурсі моделі соціальної комунікації відкриває широкі перспективи для досліджень. Адже в сучасному суспільстві окрім зростання об'єму накопиченої людством інформації, з'являються нові засоби для її передачі. Через це відбувається неспинне зростання швидкості передачі інформації. Дані явища відкривають нові шляхи для комунікації, прискорюють її темп. Комунікаційні аспекти ритуалу, його інформаційний складник в таких